

Juryrapport
Charlotte Köhler
Stipendium 2021

Alle begin is moeilijk, maar het halve werk is het ten enenmale niet. Je moet in jezelf investeren, kansen krijgen, doorzetten als het tegenzit, een lange adem hebben. Dat geldt voor iedereen, zeker in deze barre coronatijden, maar eens te meer voor een toch wel bijzonder slag mensen over wie we het hier hebben: de literair vertalers. Inmiddels menen we wel te beschikken over een bloeiende vertaalcultuur en kunnen we trots zijn op een aardig bestel: nieuwe vertalers worden begroet en gekoesterd, krijgen kruiwagentjes bij het leven in de vorm van talent- en ontwikkelingsbeurzen en wat dies meer zij. De eerste opdracht lukt ook wel, maar hoe zit het met de fase erna? Dat blijkt in een loopbaan steeds weer de moeilijkste horde te zijn – de tweede, de derde opdracht – veelal onmiddellijk verbonden met de beslissing of de verdiensten voldoende zijn om de rest van je leven op te kunnen teren. In die zin is het minder verstandig telkens nieuwe talenten te lanceren en is het een gouden greep om een stipendium toe te kennen aan een auteur of vertaler wiens werk wordt beoordeeld op grond van langere activiteit: een periode van vijf jaar, teruggerekend vanaf de datum waarop het wordt toegekend. Het Charlotte Köhler Fonds Stipendium

is wat dat betreft niet alleen zo'n gouden greep, maar ook te begrijpen als een dringend appèl om voor aanwas in de sector te zorgen, voor nieuw jong bloed.

De jury van het stipendium was behalve vereerd ook ingenomen met de mooie taak om deze aanmoedigingsprijs te mogen toekennen. Maar aan wie en waarom juist haar of hem? Het reglement hielp niet echt om de criteria scherp te krijgen, en dat was slim van het bestuur: we moesten het zelf doen. De kwaliteit van de vertalingen vonden we als vanzelfsprekend van het hoogste belang, maar wat is precies talent, wat is jong of beginnend, moesten inzet, engagement of motivatie voor het vak meetellen? En hoe zat het met een eventueel toekomstperspectief? Over het laatste konden we niet de verantwoordelijkheid nemen, maar de rest werd besproken. We hadden meteen de indruk dat er in de periode 2016-2020 tal vertalers waren opgedoken die al een handjevol bekende of klassieke auteurs hadden mogen vertalen. Die zijn al gearriveerd, dachten we dan. Maar we vertrouwden onszelf niet. We besloten systematisch in kaart te brengen hoe de vernieuwing van het vertaalveld inderdaad gestalte gekregen had: we maakten, met dankbare hulp van anderen, lijstjes.

In de periode 2014-2020 verschenen 131 nieuwe vertalers ten tonele, toegespitst op de jaren 2016-2020 hield dat 67 debuten in. We besloten de lijst verder te filteren op vertalers rond of liefst onder de 35, waarna er toch nog 36 overbleven. Na twee spannende juryvergaderingen kwamen we vervolgens tot een achttal mensen dat volgens ons in aanmerking kwam voor dit prachtige stipendium: een bijzonder rijke oogst. Tussen die tien kiezen was feitelijk ondoenlijk, maar met pijn en

moeite en met tussenstappen, dat wil zeggen twee zoomvergaderingen, kwamen we tot vier, vervolgens tot twee vertalers en ten slotte tot één persoon over wie het allemaal eens bleken te zijn.

Het is interessant te bezien hoe die laatste schermutselingen plaatsvonden, toegespitst uiteraard op wat je het gevecht van de meningen en waarden zou kunnen dopen. Het ging in alle gevallen om jonge vertalers met intussen al een behoorlijke staat van dienst; voor de een waren de prille oeuvres eigenlijk onvergelijkbaar, voor een ander leken de vertaalopdrachten niet allemaal even uitdagend te zijn geweest; wat voor de een stilistische hoogstandjes inhield bleek voor de ander niet al te best geformuleerd te zijn. Hoogmoed van de jury misschien, maar we wilden ook alle brontalen mee laten dingen, alle genres moesten in aanmerking komen en uiteindelijk moest het er bovendien op uitdraaien dat we alle teksten dienden te vergelijken met de originelen. Vergeeft u ons, beste geïnteresseerde, maar dat laatste konden we ons uiteindelijk niet veroorloven. Wel bleven we gecharmeerd van vertalers die meerdere genres beheersten, in het bijzonder de poëzie. En omdat we ons afvroegen wat 'veelbelovend' nu eigenlijk inhield, discussieerden we dat uit in onze vergaderingen en ieder voor zich in de nachten daaraan voorafgaand: het was woelen in onze bedden aan wie de voorkeur moest worden gegeven. Er is in de ogen van deze jury waarachtig een nieuwe generatie literair vertalers opgestaan met ongewoon talent, ongewone energie, inclusief het o zo onmodieuze maar zo belangrijke en onderlinge gedeelde voornemen de liefde voor de literatuur om te zetten in prachtig, hoogstaand en geëngageerd vertaalwerk.

De vertaler wier werk sprankelend werd genoemd, wier stilistische vermogens en rijke idioom buitengewoon werden geacht en die in staat blijkt heel diverse genres, teksten en registers aan te kunnen, vonden we ten slotte vooral in twee personen. Een van de twee, op wie de keus viel, overtuigde door haar vermogen natuurlijke uitdrukkingen te bezigen op het moment dat de tekst daarom vroeg; waar afgeweken werd werd door haar afgeweken, ze had met andere woorden het steeds juiste maatgevoel en vooral een feilloos zintuig voor de gewenste toon. Ze wist zich in te leven in de verschillende stemmen die in de wereld van de door haar ontsloten literatuur weerklonken, ook als het om humor, ironie of poëtische emotie ging.

Dit is zo'n voorbeeld waar de vertaalster zoekt en twijfelt en uiteindelijk de juiste toon raakt:

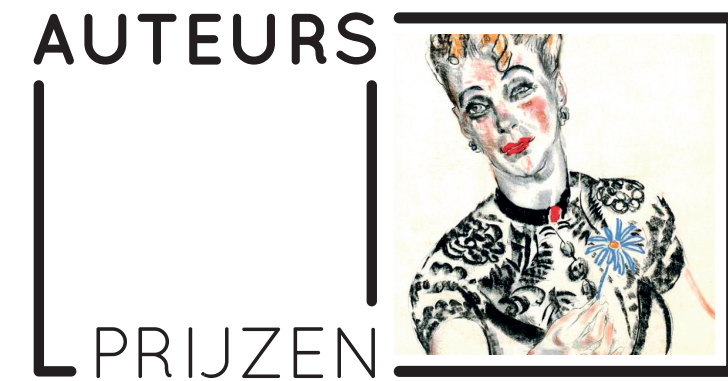
Misschien kwam het door de vorm ervan, misschien door iets veel minder concreets, maar hij had nachtogen, vond ik. De ogen van iemand die alleen 's nachts goed kan zien of alleen 's nachts goed wil zien, zoiets. De ogen van een vampier, maar een vriendelijke, verdrietige vampier die geen bloed meer nodig heeft, maar een tijdje in wijwater wil rondspartelen.

Het is een citaat uit *De Poolse bokser*, een roman van Eduardo Halfon, verschenen in 2019 bij de Wereldbibliotheek. De vertaalster – ze heet Lisa Thunnissen – debuteerde in 2017 met *De cowboykampioen* van de jonge Mexicaanse Aura Xilonen (eveneens Wereldbibliotheek). Lisa Thunnissen 'weet met bijna speels gemak de talige schatten in vertalige rijkdommen om te zetten,' schreef de jury van de Filter Vertaalprijs, die haar dus

meteen in het vizier had, in 2018 al. Beroemd in vertaalland werd deze door haar vertaalde en ook bij andere gelegenheden inzetbare zin: 'Hoor eens droeftoeter, heb jij enig idee waarom dit boek vol vingerafdrukken zit?' Intussen vertaalde ze nog meer werk van Halfon, de Guatemalteekse auteur voor wie ze zich jarenlang inzette en die intussen in meerdere Europese landen furore maakt. Ze vertaalde voor tijdschriften als *Terras*, waar ze een tijdje redacteur was; voor uitgeverij Pluim tekende ze voor het aparte *De palimpsesten* van de van oorsprong Poolse maar in het Spaans schrijvende Alesksandra Lun. Al even bijzonder is haar vertaling van de Chileense dichter die in 2016 op Poetry International voorlas en in 2019 nogmaals gast was – steeds vertaald door Lisa Thunnissen. Niemand in de zaal hield het droog, schrijft het festival zelf op haar website, toen Raúl Zurita voordroeg – en dat klopt, twee keer achtereen. De bundel *Dit is geen droom, dit is de zee* (verschenen bij Azul Press in 2019 in een tweetalige uitgave) werd door de laureaat van een geweldig nawoord voorzien waarin ze uitlegt hoe voor de begin twintiger Zurita – net als voor vele anderen – de staatsgreep van Pinochet en de dictatoriale, moorddadige gevolgen ervan alles bepalend werden. 'Het was niet dat Chileense lot waar / ze om treurden wijkend werd het / hele strand een grote wond in hun ogen' luiden de beginregels van het grootse gedicht 'De stranden van Chili'. Lisa Thunnissen zette dat gedicht volledig overtuigend neer in het landschap van de Nederlandse literatuur, dat daardoor mede getuige kan zijn van het geweld een volk aangedaan.

De jury van het Charlotte Köhler Stipendium 2021 wenst deze zo betrokken en deskundige laureaat een mooie toekomst toe en ziet uit naar nog meer prachtige vertalingen uit nog meer Zuid-Amerikaanse landen. Uit het ogenschijnlijke en dus verbluffende gemak waarmee zij de vaart van Halfon, de bewogenheid van Zurita en de speelsigheden van Lun en Xilonen weet te evenaren, doet de jury vermoeden dat Lisa Thunnissen in haar loopbaan als literair vertaler zo'n beetje alles wat nog op haar afkomt, soeverein naar haar hand zal weten te zetten.

Jury:
Jacqueline Bel (voorzitter)
Ton Naaijens
Jan Sietsma
Chris Van de Poel

Juryrapport
Charlotte Köhler
Stipendium 2021
Lisa Thunnissen